

від 21 травня 2014 р. № 236, діє в редакції 07 серпня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>.

3. При ДФС працюватиме Уповноважений з питань підприємництва [Електронний ресурс] / Державна фіскальна служба України : офіційний портал. – Режим доступу : <http://statusmy.gov.ua/media-tsentr/novini/210081.html>

Якубенко О. П.

(наук.кер. – к.і.н., доц. Щетініна Т.О.)

*студент I курсу факультету економіки та менеджменту
Полтавської державної аграрної академії*

ЗАХИСТ ПОРУШЕНИХ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПІДПРИЄМЦІВ

Розвиток господарських відносин в Україні, який базується на засадах ринкової економіки та орієнтований на європейську інтеграцію, з особливою силою актуалізував питання захисту порушених прав і законних інтересів підприємців.

Інститут захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності має свої особливості й специфіку. Під захистом розуміють сукупність способів (заходів), які застосовуються до порушників господарських правовідносин. У матеріально-правовому розумінні – це норми господарського права, що визначають форми, способи і терміни відновлення порушених прав та інтересів, огороження їх від порушень у майбутньому. У процесуально-правовому значенні це – діяльність, за допомогою якої досягається необхідний ефект щодо реалізації прав і обов'язків [1]:

- відновлення можливості учасника відносин діяти в межах його правосуб'єктності;
- володіти, користуватися, розпоряджатися майном;
- вступати у відносини і реалізовувати права, що впливають з них тощо.

Чинне законодавство виділяє такі форми захисту прав та інтересів господарюючих суб'єктів:

1. Нотаріальний захист прав суб'єктів господарювання.

Цей вид захисту полягає у тому, що окремі угоди потребують додаткових гарантій щодо захисту прав власника. Такий результат як раз і досягається нотаріальним посвідченням набуття та передачі права власності. Крім того, воно є юридичною фіксацією набуття прав власника, яке знаходиться в основі вирішення судами спорів про порушення такого права.

Нотаріальні контори в межах своєї компетенції посвідчують угоди, щодо яких законодавством встановлено обов'язкову нотаріальну форму, а саме:

- договори про відчуження майна, що впливають з договорів купівлі-продажу, міни, дарування, довічного утримання;
- договори про заставу нерухомого майна, транспортних засобів, об'єктів, товарів в обігу та переробці;
- договори про відчуження земельних ділянок, які перебувають у колективній або приватній власності;
- договори купівлі-продажу майна державних підприємств (в рамках приватизації);
- договори позики, тощо.

Нотаріальний захист прав суб'єктів господарської діяльності у відносинах з іноземними партнерами здійснюється шляхом використання норми права країн іноземного партнера.

Повнота нотаріального захисту прав суб'єктів господарювання забезпечується також їх правом на оскарження виконаних нотаріальних дій або відмову у їх виконанні.

2. Адміністративний захист.

Адміністративний захист — це засіб адміністративного примусу, який застосовується як при наявності, такі при відсутності правопорушення, спрямований на запобігання правопорушенням та усуненню їх шкідливих наслідків. Практика знає достатньо прикладів, коли майнові відносини між суб'єктами господарювання виникають безпосередньо з актів

державного управління, тобто без укладання договорів владними методами (стягнення штрафів, конфіскація майна та ін.).

Адміністративно-правовими засобами захисту є ряд передбачених статтями 240 – 247 Господарського кодексу України (ГКУ) норм [2, с. 381-391]:

1) вилучення прибутку (доходу) — це безоплатне вилучення прибутку, одержаного суб'єктом господарювання за діяльність, здійснену з порушенням чинного законодавства або за приховування доходів. В даному випадку адміністративно-господарська санкція супроводжується сплатою штрафу, але не більш 2-х кратного розміру вилученої суми, у разі повторного порушення протягом року у 3-х кратному розмірі (ст. 240 ГКУ);

2) адміністративно-господарський штраф — це грошова сума, яка сплачується суб'єктом господарювання до відповідного бюджету у разі порушення ним встановлених правил підприємницької діяльності. Наприклад, за неподану або несвоєчасно подану декларацію про доходи платник податків сплачує штраф у розмірі 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (ст. 241 ГКУ);

3) стягнення зборів (обов'язкових платежів) — це право органів державної податкової служби стягувати недовіки та накладати штрафи на керівників чи інших посадових осіб за порушення установчого порядку сплати зборів до бюджету. Штраф може становити від 5 до 10 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а за повторне порушення протягом року — від 10 до 15 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (ст. 242 ГК);

4) зупинення операцій за розрахунками суб'єктів господарювання (ст. 243 ГКУ);

5) застосування антидемпінгових заходів — дія цієї статті спрямована на захист інтересів національного товаровиробника від одержання суб'єктами господарювання незаконних переваг на ринку України (ст. 244 ГКУ). Порядок визначення розміру шкоди встановлюється кабінетом міністрів України згідно з чинним законодавством, наприклад, нормами Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

6) припинення експортно-імпортних операцій (ст. 245 ГКУ);

7) застосування індивідуального режиму ліцензування (ст. 245 ГКУ);

8) зупинення дії або анулювання ліцензії (патенту) на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів підприємницької діяльності (ст. 245 ГКУ);

9) обмеження та зупинення діяльності суб'єкта господарювання — ця норма спрямована на захист екологічних прав споживачів, дотримання господарськими суб'єктами санітарно-епідеміологічних норм, захист прав споживачів (ст. 246 ГКУ);

10) скасування державної реєстрації підприємницького суб'єкта за порушення закону (ст. 247 ГКУ, ст. 248 ГКУ).

Суб'єкт господарювання має право оскаржити в суді застосовані до нього адміністративно-господарські санкції. Для цього потрібно рішення суду про визначення акта органів державної влади або місцевого самоврядування недійсним. Збитки, завдані таким актом, відшкодовуються господарському суб'єкту згідно з законодавством.

Адміністративний захист прав суб'єктів господарювання передбачає прийняття управлінських вказівок по вчиненню в рамках адміністративного законодавства певних дій, які не суперечать діяльності згаданих суб'єктів.

3. Претензійний порядок врегулювання спорів.

Однією із умов захисту прав і законних інтересів суб'єктів господарювання є дотримання досудового претензійного порядку врегулювання спорів. Досудовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності визначає ст.222 ГКУ.

Положення стосовно порядку досудового врегулювання господарських спорів, яке тривалий час існує у господарському процесуальному законодавстві, на практиці довело свою ефективність та корисність для регулювання господарських відносин, підвищення правової культури та ділової етики суб'єктів господарювання.

В поданому матеріалі на підставі доробку вітчизняних науковців визначені три основні форми захисту порушених прав і законних інтересів підприємців. Їх ефективність та доцільність використання підтверджені багаторічною практикою господарської діяльності з

урахуванням обопільних інтересів підприємців та держави.

Література:

1. Рум'янцева В. Проблеми захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в господарських судах України [Електронний ресурс] / Вікторія Рум'янцева. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/1956>
2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол. авт.: Г.Л.Знаменський, В.В.Хахулін, В.С.Щербина та ін.; За заг. ред. В.К.Мамутова. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 688 с.

Бартош О.

(наук. кер. – доц. Лобач К. В.)

*студентка III курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

СУДОВА СИСТЕМА ТА СУДОВИЙ ПРОЦЕС ГЕТЬМАНЩИНИ XVII- XVIII СТ.

Дослідження правової спадщини Гетьманщини дає змогу українським правознавцям сучасності виявити національну специфіку еволюції українського державотворення та врахувати її вплив в огляді на політико-правове становище України. Головною метою правових перетворень в Україні на даному етапі є перебудова судової системи на базі створення нового законодавства та вдосконалення форм судочинства. При реалізації цієї мети доцільно звернутись до використання історико-правової спадщини нашого минулого. Судовий процес козацької держави наділений позитивним досвідом, серед якого значну роль відіграє громадський фактор. Тому нам, опираючись на здобутки минулого, необхідно відроджувати належну реалізацію принципу гласності судового процесу, законодавчі механізми та судову систему, щоб продовжити розвиток національних демократичних традицій в Україні. З огляду на це, державно-правова система досліджуваного періоду є однією із найбільш цікавих і актуальних для нашого сьогодення.

Дослідженням окремих аспектів судової системи та судочинства займалися відомі українські дослідники М. Бакай, І. Бойко, М. Горбань, О. Гуржій, І. Джиджора, В. Сергійчук, М. Слабченко, Б. Тищик та інші. Однак сьогодення потребує нового комплексного дослідження державно-правової системи Гетьманщини, адже ряд аспектів ще не висвітлений у науковій літературі.

Метою цієї статті є визначення правового становища судів у судовій системі Гетьманщини, а також аналіз судочинства на громадських засадах.

Внаслідок народно-визвольної війни 1648-1654 рр. на українських землях, які стали територіальною основою Козацько-Гетьманської держави, були ліквідовані органи державної влади Речі Посполитої, у тому числі земські, гродські та підкоморські суди. В Українській державі сформувалась самобутня судова система, автономний статус якої було юридично визначено у Березневих статтях 1654 р.. Тогочасна судова система була складною та багаторівневою. Сучасний український дослідник О. Биркович запропонував наступну класифікацію судів Гетьманщини: вищі органи судової влади (суд Гетьмана, суд Ради генеральної старшини, Генеральний військовий суд, Генеральна військова канцелярія); судові органи середньої ланки (полкові суди); судові органи нижчої ланки (сотенні, магістратські, ратушні, сільські суди, а також копні та домініальні суди); спеціалізовані суди (духовні, цехові, ярмаркові, митні, третейські суди, а також суд грецького Ніжинського братства). Із запропонованою класифікацією можна погодитись, проте, як видається, копні та домініальні суди були особливими формами сільських судів, як і отаманські суди [2].

Судова система Гетьманщини після 1654 р. являла собою ієрархію підпорядкованих один одному сільських, сотенних, полкових судів та Генерального військового суду. Сільські суди отаманів діяли колегіально, за участю представників козацької громади. Поступово їх значення